

Леся СТЕПОВИЧКА – сучасна українська поетка, перекладач, прозаїк, публіцист, член НСПУ.

Народилася 21 травня 1952 року в с. Петриківка Дніпропетровської області. Закінчила романо-германське відділення філологічного факультету Дніпропетровського держуніверситету, аспірантуру. Працювала викладачем у дніпропетровських вишах, перекладачем у Німеччині, Австрії, Люксембурзі, Бельгії. У 2002–2012 роках очолювала Дніпропетровську обласну організацію НСПУ. Засновник і головний редактор літературно-мистецького часопису “Січеслав”. Пише українською, російською, німецькою мовами.

Авторка 10 оригінальних книжок поезії та прози, низки публікацій у вітчизняних і зарубіжних виданнях, зокрема Австралії, США, Росії, Ізраїлю. Лауреат літературних премій імені І. Сокульського та імені В. Підмогильного. Живе в Дніпропетровську.

КОМСОМОЛКА АЛЬОНА*

Ранок. Середина літа 1988-го. Німці в очікуванні фабричного буса висипали на ганок готелю. Сліпуче сонце виблискує тисячами блискіток у Дніпрових водах. Навпроти на лівому березі димлять труби великого заводу, а ще правіше – потужної ГРЕС.

– Мені щось ріже в очах! – скаржитися механік Франц.

– Може, це радіація? Чорнобиль? – тривожиться електрик Томас Шмітт.

– І у мене ріжуть очі! – каже Йозеф. – А в тебе не ріжуть, Яно?

– Ріжуть, але я звикла і думала, що то так і треба, – відповідаю я, їхня перекладачка.

– Який неприємний клімат: спека, висока волога і смог від заводських труб. Це – не моя улюблена суміш! – жаліється технолог Жан.

– Що я можу для вас зробити? – питає Ніколя, шеф відділу перекладачів. – Заборонити заводам пускати дим? Це не в моїй компетенції.

– Чому дирекція заводу не придбає протидимові фільтри?

– Мені, на жаль, про це невідомо.

– Ніколя, екскузе муа, а чому в туристичному довіднику написано, що у вас помірний клімат? Я вважаю, що за всіма показниками клімат у вас різко-континентальний, – заявляє француз.

– На жаль, месьє Жан, і довідника не я писав. Але приймаю вашу інформацію до відома.

– Довідники треба переписати! – не вгаває Жан. – Щоб приїжджі знали, до чого їм треба бути готовими.

– Не думайте про це, месьє Жан! Ви зверніть увагу, які гарні в нас жінки, – дипломатично переводить розмову на іншу тему Ніколя.

– О я знаю, знаю! Це просто лялечки, одна краща за другу. Це ваш національний продукт, яким ви реально можете пишатися, Ніколя! – говорить захоплено Жан. – Але як вони розквітають в такому жахливому кліматі?

– А мы – закаленные, – сміється Владька. – Как говорят у нас в народе, “українці – сильна нація, не бояться радіації!”

Під’їжджає бус. Всі сідають, не видно лише довготелесого Алекса. Їдемо на фабрику. Дорогою питаю в Томаса:

– А де наш “баскетболіст”?

– Сам не знаю. Я стукав йому у двері, ніхто не відгукнувся.

– Коли ти його бачив востаннє?

– Учора ввечері. Ми пішли прогулятися містом, він тягнув мене на дискотеку в парку...

– Ну, й ти пішов?

– Ні, не було настрою. Я чекав у номері на дзвінок Наталі. І Алекс пішов сам. Дорослий же хлопчик, правда?

– Ну так. А де ж він може тепер бути?

– Можливо, з кимось познайомився... ну і, ти розумієш, Яно? Може, він приїде прямо на фабрику?

– Подивимося.

* Фрагмент повісті “Мир, дружба, жвачка, або Контракт із товаришем Луначарським”.

На фабрику Алекс не з'явився. Ми з Томасом починаємо не на жарт хвилюватися. А тут ще Ніколя підходить:

– Томас, а что-то напарника твого не видно, Алекса?

– Так, немає його, – каже Томас. – Від учора.

– Так что ж вы молчите, Яна Владимировна? Это же ЧП! Исчез инспециалист! Пошли звонить в милицию!

Ми сидимо в бюро, набираємо 02. Нас з'єднують із міським відділенням міліції. Розказуємо про зниклого Алекса. По той бік рурки якийсь час мовчать, потім говорять:

– Опишите его!

– Високий, зріст під два метри. Русявий, худий.

– Так он немец? Натуральный?

– Ну да! Баскетболист!

– Есть тут у нас одно чудо, в обезьяннике. Прямо пожарная каланча. Ночью привезли. Лепечет что-то на непонятном языке. Наркоманы со смеху помирают. Может, переговорите с ним?

Я беру слухавку и кажу:

– Hallo, Alex! Hörst du mich. Bist du das? Hier ist Jana. – Привіт, Алексє! Ти чуєш мене? Це Яна.

Знайомий голос відповідає:

– Hallo, altes liebes Mädchen! Endlich höre ich meine Muttersprache! Привіт, старушко! Нарешті я чую рідну мову.

– Ist alles klar mit dir, alter Junge? З тобою все гаразд, дідуганє? – запитує йому в тон.

– О, ja, ja! Es geht mir am besten. Die Scheiße kocht und ich sitze drinne. – О, так, так! У мене справи якнайкраще. Лайно кипить, а я сиджу всередині.

У рурці затріщало, і голос чергового по частині гримнув:

– Ну как, узнали? Ваш кадр?

– Наш, – відповів Ніколя.

– Так он таки и вправду немец, а мы думали, придуривается! Приезжайте для опознания и составления протокола!

– Якого ще протоколу?

– На месте узнаете!

– Товаришу черговий, дайте на хвилинку рурку Алексу! – попрохала я.

І сказала:

– Алексє, тримайся! Ми їдемо по тебе!

– Поспішайте, Freunde, якщо не хочете, щоб я вмер від спраги. Bier! Ich sterbe ohne Bierchen! Пива! Я вмираю без пива!

За півгодини ми на місці. Нас запрошують пройти в один із службових кабінетів відділення. Капітан міліції розповідає:

– О 2-й годині ночі дежурним бил получен звонок про те, що в одному із заводських общежитий – шум і драка. Ми послали наряд. Учасників бійки було задержано і преправлено до нас у райотдел. Оскільки один із учасників із'яснився незрозумілим язиком, скареє всього, канешно, німецьким, повна картина була неясна і протокол складено не до кінця. Ми связались з Комітетом госбезопасности, їх представитель скоро под'їде. К вам буде просьба, уважаемие, перевести висказиванія учасника, товарища немца, для составления полной картины происшествия.

Скоро приводят Алекса, який провів ніч за ґратами “мав'ятника”. Вигляд має кепський: обличчя в різнокольорових плямах, ніс розбитий, шведка пом'ята, свіжі подряпини на руках і грудях.

– О Gott, Junge? Was ist mit dir los? – О Боже, Алексє, що з тобою? – питаємо ми стурбовано.

До кабінету ввійшов незнайомец із герметичним, непрозиренним виразом обличчя. Він присів на стілець, не відрекомендувавшись.

– Можем начинать, товарищи! – сказав капітан. – Я должен предупредить, шо дело знаходиться на контролі в начальника городского отделения милиции, генерал-майора Анатолия Кириловича Шарапи. Он сейчас на совещании, но позже присоединиться до нас.

– Уважаемий, – звертається він до Алекса. – Пред'явіть ваші документи!

– Leider kann ich das nicht machen. Mein Ausweis ist zusammen mit der Geldtasche in dieser Nacht verschwunden. – На жаль, я не можу цього зробити. Моє посвідчення особи було в гаманці, який зник з моєї кишені цієї ночі.

– Як ваше ім'я, по батькові, прізвище? – продовжує капітан.

– Алекс Мут.

– Это два слова, а де – фамілія?

– Товаришу капітан, у німців немає по батькові, – кажемо ми.

– Да? Странно! Батько є, а по батькові немає.

– Не прийнято.

– Ну якось же його батька звали?

– Карл, – говорить Алекс, – mein Vater heißt Karl.

– О, прямо як Карл Маркс, – щиро зрадів капітан. – Так і запишемо – Алекс Карлович Мут. Розкажіть нам, пожалуста, Алекс Карлович, все, шо з вами проізошло за істекшіє полсуток. І за яких обставин ви лишились свого гаманця.

Сержант за столом веде протокол цієї бесіди. Я перекладаю відповіді Алекса.

Ось що ми почули від Алекса Карловича, електрика шведської фірми, громадянина федеральної землі Баден-Вюртемберг, що в Західній Німеччині.

– Я зайшов на дискотеку в парку. Там класно тусувалися під музику молоді люди. Роззирнувся навкруги, і мені впала в око симпатична дівчина, струнка, невисокого зросту, років двадцяти двох, з великими блакитними очима. Я запросив її потанцювати. Ми танцювали разом кілька танців, вона щось у мене питала, я не розумів. На жаль, вона не знала німецької і англійської мови, так що ми просто танцювали і сміялися. Дівчина ніжно тулилася до мене, і в кінці танцю ми почали цілуватися. Раптом хтось шарпнув мене ззаду за плече, я озирнувся і побачив здорового, накачаного хлопця, невисокого на зріст, який виглядав незадоволеним. В зубах у нього була жуйка, яку він демонстративно перекочував язиком уліво-вправо. Другу руку він тримав у кишені, яка вип'ячувалася. Він щось сказав мені, але я теж його не зрозумів. Він почав чіплятися до дівчини і кричати на неї. Я подумав, що це його знайома, і краще мені піти й не заважати їм. Але дівчина вхопила мене за руку, щось залопотіла і, лякливо озируючись, потягла на вихід з танцмайданчика. Вона виглядала настраханою, вся тремтіла, я обняв її за плечі. На вулиці стояло таксі, ми вскочили в нього і кудись поїхали. Ми їхали хвилин двадцять, по дорозі дівчина ткнула собі в груди пальцем і сказала декілька раз: “Альона”. Я сказав: “Алекс”. Вона взяла мою руку і поклала собі на коліна. Незабаром таксі зупинилося. Дівчина копірсалася у себе в сумочці, вочевидь, шукаючи гроші і не знаходячи їх. Таксист глянув на мене.

– How much? – спитав я.

– 50 dollars, – відповів він.

Мені здалося, що це трохи забагато для такої відстані, я дав йому тридцять баксів і побачив, що він задоволений.

Ми вийшли перед якимось сірим багатопверховим будинком, усі вікна якого світилися, з багатьох гриміла музика. Було десь близько одинадцятої. У дворі сиділи на спинках лавочок, ногами на сидіннях, хлопці й дівчата, курили і голосно сміялися. В руках у них були пластикові шклянки, в які вони наливали з пляшки “Московская”.

– Звідки ви знаєте, що то була саме “Московська”?

– Нам таку подають в ресторані щовечора, – відповів Алекс.

– Продовжуйте! – наказав капітан.

– Згряя собак гралася в кутку двора і голосно гавкала. Дівчина обняла мене за стан, і ми, крадучись, навшпиньки війшли в будинок. Але літня жінка, мабуть, вахтер, помітила нас біля ліфту й оклинула. Та ми поїхали вгору. Скоро опинилися в маленькій кімнаті з пошарпаними шпалерами і фотографією не відомих мені музикантів з гітарами в руках на стіні. Я дуже люблю музику, і мені від того плакату стало трохи затишніше. Там було ще двоє дівчат. Вони переговорили між собою, і одна з них сказала щось таке приблизно:

– Buchat budesch – goni bablo!

Цю фразу зрозумів навіть капітан міліції: “Бухать будеш, гоні бабло”.

– Вносить в протокол? – спитав сержант.

– Канешно! – відповів капітан.

Алекс продовжував:

– Я не зрозумів, тоді інша дівчина сказала: “Maney, dollars? Alkohol!” Я був не проти, щоб вони принесли щось випити, дістав гаманця і дав їм двадцять баксів. Я помітив, що за моїми такими простими, природними діями ці грубуваті дівчата слідували, немов загипнотизовані. На мить у мене промайнуло якесь дурне передчуття. Я не люблю, коли люди так дивляться на чужі гроші. Мені б устати тоді й піти, але я не послухався інтуїції, та й Альона вабила своєю жіночністю і милою, щирою посмішкою.

До кабінету, де йшло опитування Алекса, зайшов чоловік з генеральськими погонами, наш капітан підскаочив, як ошпарений, але той заспокоїв його порухом руки:

– Продовжуйте!

– Скоро вони принесли літрову склянку банку, без етикетки, з прозорою рідиною, – розповідав Алекс. – Ми сіли за стіл, накритий церакою, на який поставлено тарілку з нарізаним шпеком і хлібом, намазаними гірчицею. Мені подобається ваша гірчиця, вона справді гірка, а наша німецька солодка, як повидло. Дівчата наливали алкоголь у шклянки і запивали його водою. Я перехилив чарку, і мені обпекло шлунок. Мабуть, це був спирт, я запив його водою, і мені стало дуже добре. Зрештою, все було досить романтично.

Алекс закашлявся, в роті у нього пересохло, і він безпомічно зиркнув на нас із Ніколя.

– Товаришу капітан, дозвольте дати Алексу пива, йому колега Томас передав, – попрочала я.

Капітан розгублено мовчав.

– Можна, можна, хай герр Мут пийне пиво, йому після вчорашнього здоров'я неодмінно нада поправить! – почули ми голос того, хто недавно завітав до кабінету і тихо слухав усю розмову.

Це був легендарний генерал-майор Шарапа, відомий своїм почуттям гумору й нестандартністю рішень. Алекс із плямканням (інакше не виходить) відкрив банку і сьорбнув спасеного пивка. У чоловіків схвильовано заходили кадики.

– Про пиво можна в протоколі не згадувати! – сказав капітан до сержанта-писаря.

– Ми пили, жартуючи, – продовжив Алекс, – і з кожною чаркою міцного напою, мені здавалося, що я все більше розумію місцеву мову. Та от скляна банка спорожніла, ми ще трохи посиділи, і дівчата кудись зникли, сміючись. А ми з Альоною опинилися в ліжку. Далі ми в повній темряві “робили кохання”. Я був утомлений і відчув, що засинаю. Альона лежала поруч і гладила мене по голові. Мої речі лежали на стільці поруч зі мною. Я поглянув на годинника, було пів на другу ночі, і вирішив, що залишуся до ранку в Альони. Я вже спав і крізь сон почув якийсь галас, крики. Раптом двері кімнати з гуркотом відчинилися. Я здивувався, адже вони були зачинені на замок, я сам помітив, як Альона поклала ключ від дверей поруч із собою на тумбочку. Значить, двері вибили. Наступної миті з мене здерли ковдру, я абсолютно голий лежав, а наді мною схилилося жахливе, перекоренне злобою обличчя того хлопця, що був на дискотеці. За спиною у нього стояло ще троє хлопців, не таких накачаних, мабуть, він у них був ватажком. Здоровань ударив мене в обличчя кілька разів, і я відчув солоний смак власної крові. Альона злякано зойкнула, скочила з ліжка і зникла за ширмою. Я намагався підвестися, простяг руку до одягу. Мене вдарили по руках, кинули на підлогу. Я поривався встати, мене ще кілька разів вдарили. Я кричав і смикався. Що далі – не пам’ятаю, мабуть, знепритомнів.

Алекс припав до банки з пивом. Ми з Ніколя були в шоці.

– Що було далі? – спитав капітан.

– Я прийшов до тями від доторків ніжної руки, – говорив Алекс, – яка змивала кров з мого рота й носа. Я впізнав Альону. В кімнаті було кілька поліцейських. Дівчина подала мені одяг, я швидко одягся. У мене паморочилося в голові, і я попросив склянку води. Мене вивели сходами на ліфт і провели в поліцейську машину. Там я побачив кількох хлопців, це були ті, хто мене бив, навіть не давши мені можливості підвестися. По дорозі вони шкірилися до мене, називали “фашистом”. Я зрозумів це слово. Але я – не фашист, хоч у молодшому шкільному віці бавився в наці. Але то були дитячі забави.

Ми з Ніколя пишалися Алексом. Він так гідно тримався після такої бійки – як справжній мужик чи джентльмен. Його розповідь виглядала переконливо. Що буде далі?

– М-да, – сказав капітан. – Странно. А задержані показують совсем другую картину. Що це нібито ви, Алекс Карлович, напали спершу на дівчину, громадянку ССРСР, комсомолку Альону Григоровну Свистопляс, згвалтували її, а коли молоді люди хотіли вступитися, ви перший почали їх бити.

Алекс усміхнувся:

– Це неправда, і це легко перевірити, герр поліцейський. Спитайте дівчину! Альона сама привела мене до себе, все відбувалося за її згоди. А на хлопцях не може бути ніяких пошкоджень, я їх не торкався, хоч і поривався захищатися. Але вони не дали мені цієї можливості. Вони четверо били лежачого. Якщо ви мені не вірите, я вимагаю зв’язатися з моїм адвокатом у Штуттгарті.

– Не треба адвоката, герр Мут! Мені зрозуміла вся картина подій, і ми вам віримо, – сказав Шарапа. – Ви можете написати офіційну заяву в міліцію про все, що нам розповіли. Ця заява послужить підставою для відкриття кримінальної справи по факту ізбієння і ограблення іноземного громадянина.

– Я не буду писати заяви, – сказав Алекс. – Те, що вони мене відлупцювали за Альону, я можу зрозуміти, я став ватажку на дорозі. Тут я сам винуватий, треба було ще на дискотеці розвернутися і піти. Я вліз не в свою справу. А от за “фашиста” я б з радістю зацідив головному в пику. На жаль, у мене не було такої можливості.

– Може, так воно й на краще, Алекс Карлович, – сказав капітан. – Бо й досі ви – потерпілий, а якби вдарили, то були б учасник драки. І мусили б, як усі, відповідати за законом. Підпишіть, пожалуста, протокол!

“Баскетболіст” поставив свою німецьку закарлючку.

– Зараз вас, Алекс Карлович, відвезуть до лікарні, де вам нададуть необхідну медичну допомогу, – сказав генерал-майор Шарапа. – А ми тим часом розберемося з цими “постраждалими”, і куди вони поділи ваш гаманець з марками і документами.

– Nein, nein! Ich brauche keine Medizin, – сказав Алекс. – Ні, ні, я не потребую лікаря. Я почувуюся нормально. Тільки хочу в душ і поскоріше стати до роботи на фабрику!

Ми з Ніколя Perezирнулися. Алекс тримався героїчно.

– Вас відвезуть до вашого готелю, герр Мут, а потім на фабрику. А незабаром ми вас ще раз потурбуємо, – сказав генерал-майор Шарапа. – Впевнений, із приємного приводу.

– Ja, ja, danke! Так, так, дякую! – сказав Алекс.

– А поки що ми приносимо вибачення, герр Мут, – за кількогодинне затримання. І до скорої зустрічі!

Алекса повели на вихід, а ми з Ніколя підскачили до генерал-майора Шарапи:

– Анатолію Кириловичу, що ж тепер буде?

– Будемо кримінальну справу одкривать по факту ізбієнія і ограбленія іноземного громадянина. Товаріщі з госбезопасності оченъ рєшітєльно настроєні, однакo, з другої сторoни, нам усім – начиная од фабрики і заканчивая нашим государством – буде наука, як легко потрапить у міжнародний неприятний інцидент. І це в розпал перестройки, гласності і плюралізма мненій. Гай-гай! Буде нам усім плюралізм!

– Анатолію Кириловичу, чи не можна, будь ласка, пришвидшити процес віднайдення гаманця з документами, тому що в герра Мута через десять днів закінчується термін службової візи, і йому летіти на Франкфурт.

Шарапа поглянув на нас і сказав:

– Ми вже робимо максимум, що в наших силах. Скажіть йому, що суд розбереться, і всі винуваті будуть покарані. Ці розбишаки вже не вперше нам на очі попадаються.

Це треба було бачити, як Алекс Мут – гордо і з почуттям власної гідності – виходив із міліцейського “бобіка”, на якому його з почестями привезли до готелю. Зачекали, поки він прийме душ і переодягнеться. А я тим часом попрохала в реєстраторки аптечку, де знайшла вату, йод і пластир. Йодом помастила подряпини Алекса на обличчі й руках. Своїм декоративним тональним кремом більш-менш замазала синці под очима.

Міліціанти підвезли нас до воріт фабрики.

– І де ти тинявся, гультипако? – тепло зустрів колегу Томас Шмітт. – Як почувався?

– Нормально! – відповів оранжово-фіялковий, як бразиліанець на карнавалі, заклеєний пластирями Алекс.

– Ну ти герой! Так тебе тепер поліція привозить на фабрику?

– Звідки тобі відомо?

– Я у вікно бачив.

Алекс похнюпився:

– Так ти все бачив?

– Де ти ніч провів? У фараонів?

Послухавши його розповідь, старший шваб поплескав молодшого по плечу і розсміявся:

– Якби ж це вперше, Алексє, то я б засмутився. Згадай, що торік у Болгарії трапилось. Якщо ти, бовдуре, вже так не можеш обійтись без сексу в соцкраїнах, то – скільки я тобі казав – приведи комсомолку до себе, а не пхайся у хащі, у джунглі, не розуміючи ані слова! Як

можна спати з жінкою, яка не розуміє жодного твого слова, і ти сам не розумієш, що вона тобі каже, тварюко ти безрога!

Алекс мовчав, присоромлений. Потім скоренько переодягся в синій фірмовий комбінезон, узяв ящик з інструментами, врубив плеєр і заходився працювати, наздоганяючи згаяне. До кінця робочого дня ще лишалося кілька годин.

О 20.00 до ганку готелю знову під'їхала міліцейська машина. Капітан міліції спитав на рецепції, у якій кімнаті проживає фахівець шведської фірми німецький підданий Алекс Карлович Мут. Чергова одразу не второпала, про кого йдеться.

– А, герр Мут, Алекс Мут. Так они все сейчас в ресторане, ужинают.

Капітан, переступивши залу ресторану, одразу попрямував до великого столу, де сиділа чимала група іноземців з Луначарки.

– Шановний Алекс Карлович! – гучно сказав він, знявши картуза. – Вам передают привіт начальник городской міліції полковник Шарапа. А вот приміте ваше портмоне з документами і прочим. Проверьте, чи все там на місці?

Алекс від несподіванки і підвищеної уваги до його персони зашарівся. Він не чекав, що речі віднайдуть аж так швидко. Всі присутні пороззявляли роти.

– Так, усе на місці! – сказав він, оглянувши портмоне, – і гроші, і документи. – Vielen Dank, герр поліцейський!

– Потрудіться розписатися в получені! – сказав капітан і дістав ручку та бланк підготовленої розписки. – Підпис і дату!

Алекс поставив карлючку.

– Чи є у вас до міліції якісь претензії?

– Nein, alles Klasse! Super! – сказав Алекс. – Претензій не маю. Все супер!

– Тоді разрешіте откланяться. І не сумнівайтесь, Алекс Карлович, усі винуваті понесуть покарання! – сказав капітан.

– Я не сумніваюсь, – сказав Алекс, щасливий, що він серед своїх, страшна ніч у мавп'ятнику позаду, а руки-ноги у нього цілі.

– Їм це так просто не минеться. Альона підтвердила, що ваша правда була.

– Так? Вона – чесна дівчина! Так, може, з нами, по келиху вина? Чи пива, герр капітан? – запропонував Алекс.

– Я б з радістю, – не зміг приховати задоволення міліціонер. – Але не положено на службі!

Він ішов до машини щасливий, що все так добре скінчилось, і бурмотів:

– Золота людина, Сашка Карлович, а міг би скандал підняти міжнародний. Не носить би мені тоді моїх погонів довіку. Що то молодість!

– А хто ж поцупив гаманця? – спитала я в капітана на ганку готелю.

– Та ніхто, – загадково усміхнувся капітан.

– Ми зробили обиск у кімнаті і знайшли його за диваном. Може, з кармана випав, коли Алекс Карлович в пориві страсті роздягався. А може, той кошільок з переляку сам прибіжав і ліг під диван, хто його знає.

– Ну, а що ви самі про цю справу думаєте, неофіційно, товаришу капітан?

– Діло молоде. Це ми все розуміємо. Алекс Карлович пройшов, можна сказати, бойове

хрещеніє. Но Альона теж штучка хороша. Як хлопця свого маєш, та ще такого гарячого, так і держися його. А то, вішь, на іностраниця потягнуло. Слаба на передок! Добре, що насмерть не забили вашого Карловича. Ну, до свідання!

– До побачення!

– Яна Владімірівна, еслі вдруг шо, обращайтесь, ласкаво просимо до нас!

– Та ні, спасибі, краще нам не зустрічатися ніколи!

На тому й розпрощалися.